

บทที่ 4

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านหนองกงวิทยาคาร ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการวิจัย

ผลจากการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านหนองกงวิทยาคาร สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1.1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

ผลของการรวบรวมข้อมูลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีอยู่เดิม เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองกงวิทยาคาร โดยการสังเกตและการสัมภาษณ์ ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหาร ครูแนะแนว/ครูที่ปรึกษา ผู้ปกครอง และนักเรียน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 จนถึง วันที่ 2 พฤศจิกายน 2552 สามารถสรุปปัญหาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองกงวิทยาคาร ได้ดังนี้

1.1.1 สภาพทั่วไปของโรงเรียนบ้านหนองกงวิทยาคาร

โรงเรียนบ้านหนองกงวิทยาคาร ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ถนนมิตรภาพ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนอยู่ห่างจากถนนมิตรภาพประมาณ 100 เมตร ด้านหน้าโรงเรียนบ้านหนองกงวิทยาคารเป็นวัด ด้านข้างเป็นชุมชน สภาพชุมชนเป็นชุมชนที่อยู่ชนเมือง ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และรับจ้างทั่วไป การคมนาคมสะดวก มีพร้อมด้วยสาธารณูปโภค ชาวบ้านมีความใกล้ชิดผูกพันกัน โรงเรียนบ้านหนองกงวิทยาคารเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เปิดสอนระดับชั้นอนุบาลถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมีอาคารเรียน 3 อาคาร บ้านพัก 1 หลัง มีห้องเรียนครบทุกระดับชั้นมีสนามกีฬาและสนามเด็กเล่น โรงเรียนบ้านหนองกงวิทยาคารมีห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ และห้องสมุด สภาพภายในโรงเรียนสะอาดร่มรื่น นักเรียนส่วนใหญ่มีกิริยามารยาทเรียบร้อย เมื่อพบผู้วิจัยก็จะยกมือไหว้ พุดจาไพเราะและมีน้ำใจให้

ความช่วยเหลือในการถืออุปกรณ์ต่างๆ บ่งบอกถึงความเอาใจใส่ของบุคลากรในโรงเรียนบ้านหนองกงวิทยาคาร

2.1.2 ปัญหาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองกงวิทยาคาร

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้วยการสังเกตและสัมภาษณ์ พบปัญหาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองกงวิทยาคาร สามารถสรุปตามกิจกรรมหลัก 5 กิจกรรมได้ดังนี้

1.1.2.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล พบว่า ครูที่ปรึกษารู้จักข้อมูลของนักเรียนในปกครองได้เป็นอย่างดีทั้งในเรื่องของสภาพทางเศรษฐกิจ สุขภาพ ความสามารถทางการเรียน ความสามารถพิเศษ แต่ยังไม่มีเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ ดังนั้นที่การสัมภาษณ์ ดังนี้

“เด็กพวกนี้ครูรู้จักมันหมดละ เห็นมาตั้งแต่เด็กๆ นู่น...เรามีข้อมูลนักเรียนในส่วนของประวัติส่วนตัว แต่ไม่ได้เก็บไว้เป็นระบบนัก ครูคนไหนรับผิดชอบนักเรียนชั้นไหนก็เก็บข้อมูลไว้เอง...”

(ครูที่ปรึกษา: การสัมภาษณ์เชิงลึก)

“นักเรียนที่นี่ไม่เยอะมาก เราเลขจำได้หมดว่าเด็กแต่ละคนเป็นไง ทั้งฐานะที่บ้าน หรือการเรียน”

(ครูที่ปรึกษา: การสัมภาษณ์เชิงลึก)

“ก็ไม่ค่อยได้กรอกข้อมูลอะไรมากก็มีให้กรอกข้อมูลส่วนตัวตั้งแต่เข้าเรียน...อื่นๆ ก็มีบ้างนะคะ แต่จำไม่ได้”

(นักเรียน: การสัมภาษณ์เชิงลึก)

1.1.2.2 การคัดกรองนักเรียน พบว่า โรงเรียนบ้านหนองกงวิทยาคารยังไม่มีเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนที่ชัดเจน ซึ่งที่แล้่วมาได้มีการนำเกณฑ์การคัดกรองจากแหล่งอื่นๆ มาใช้ แต่ก็ไม่มีอย่างต่อเนื่อง และไม่มีเอกสารงานอ้างอิงการปฏิบัติงานที่สามารถตรวจสอบได้ ดังนั้นที่การสนทนากลุ่ม ดังนี้

“...โรงเรียนยังไม่ได้กำหนดเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน แต่เคยใช้เกณฑ์ของส่วนกลาง นานมาแล้ว ตอนนี้ไม่รู้เอกสารอยู่ที่ไหน...”

(ครูที่ปรึกษา: การสนทนากลุ่ม)

“...ถ้าของโรงเรียนเราเองเลยยังไม่มี...”

(ครูที่ปรึกษา: การสัมภาษณ์เชิงลึก)

“...ก็เคยนะแต่นานมาแล้ว ตอนนี้เราก็ไม่ได้ใช้เกณฑ์อะไร ช่วยๆ กันดูแล”

(ครูที่ปรึกษา: การสัมภาษณ์เชิงลึก)

1.1.2.3 การส่งเสริม พัฒนานักเรียน พบว่า ทางโรงเรียนได้มีการจัด กิจกรรมส่งเสริม อาทิ กิจกรรมชุมนุมต่างๆ กิจกรรมรักการอ่าน กิจกรรมกีฬา กิจกรรมเข้าค่าย ลูกเสือ แต่เนื่องจากทางโรงเรียนไม่มีเกณฑ์การคัดกรองจึงไม่ได้ทำการคัดกรองนักเรียนตามสภาพ ปัญหาที่เกิดขึ้น ส่งผลให้แต่ละกิจกรรมที่จัดขึ้นไม่ตรงตามตามสภาพปัญหาและความต้องการของ นักเรียน ดังนั้นทักการสัมภาษณ์ ดังนี้

“...โรงเรียนของเรามีการจัดกิจกรรมหลายอย่างมาก แต่ก็ไม่ได้จัดตามผลการคัดกรอง...”

(ครูที่ปรึกษา: การสัมภาษณ์เชิงลึก)

“...เนื่องจากเราไม่ได้ทำการคัดกรองนักเรียนเราเลยคิดว่ากิจกรรมหรือ โครงการอะไรที่มี ประโยชน์พวกครูๆ ก็จะพยายามจัด และทำให้เต็มที่...”

(ครูที่ปรึกษา: การสัมภาษณ์เชิงลึก)

“...กิจกรรมที่ครูจัดให้ก็มีหลายอย่างบางอย่างก็ดีละ สนุกดี แต่บางอย่างก็ไม่ค่อยอยากทำน่า เบื่อ...”

(นักเรียน: การสัมภาษณ์เชิงลึก)

1.1.2.4 การป้องกันและแก้ไขปัญหา พบว่า ทางโรงเรียนบ้านหนองกุ้ง วิทยาการได้มีการป้องกันและแก้ไขปัญหในรูปแบบของการจัดกิจกรรม อาทิ การให้นักเรียนได้มี

ส่วนร่วมรณรงค์ป้องกันยาเสพติด การเข้าค่ายจริยธรรม ซึ่งกิจกรรมที่จัดขึ้นอาจจะไม่ครอบคลุม และไม่ตรงกับสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ดังนั้นที่การสัมภาษณ์ ดังนี้

“...เราก็ไม่ได้จัดกิจกรรมตามเกณฑ์การคัดกรองอะไร เราคิดว่ากิจกรรมไหนที่เป็นประโยชน์ให้นักเรียนเราก็พยายามจะจัดให้ดีที่สุด อย่างโรงเรียนของเราก็จัดกิจกรรมหลายอย่าง เช่น รณรงค์เรื่องยาเสพติด กีฬา ชุมชุมต่างๆ...”

(ครูที่ปรึกษา: การสัมภาษณ์เชิงลึก)

“...โรงเรียนของเรามีการจัดกิจกรรมหลายอย่างมาก แต่ก็ไม่ได้จัดตามผลการคัดกรอง...”

(ครูที่ปรึกษา: การสัมภาษณ์เชิงลึก)

“...เนื่องจากเราไม่ได้ทำการคัดกรองนักเรียนเราเลยคิดว่ากิจกรรมหรือโครงการอะไรที่มีประโยชน์พวกครูๆ ก็จะพยายามจัด และทำให้เต็มที่...”

(ครูที่ปรึกษา: การสัมภาษณ์เชิงลึก)

1.1.2.5 การส่งต่อ พบว่า ลักษณะการส่งต่อที่พบมากคือ การส่งต่อภายใน จะอยู่ในลักษณะที่ครูประจำชั้นเป็นผู้กล่าวตักเตือน หรือส่งไปยังครูท่านอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่นครูฝ่ายปกครอง หรือผู้อำนวยการให้ช่วยตักเตือน ไม่พบเอกสารบันทึกการส่งต่อนักเรียนที่สามารถตรวจสอบได้ ส่วนการส่งต่อนักเรียนไปยังหน่วยงานภายนอกเพื่อขอความช่วยเหลือมีน้อย ซึ่งตลอดการศึกษาข้อมูลไม่พบนักเรียนที่โรงเรียนส่งต่อไปยังหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นที่การสนทนากลุ่ม ดังนี้

“...ส่วนใหญ่ก็จะตักเตือนเด็ก แล้วก็มีส่งต่อไปให้ครูท่านอื่นบ้างถ้าเราแก้ไขไม่ได้ หรือไม่ก็ส่งให้ท่าน ผอ. ท่านช่วยตักเตือน...”

(ครูที่ปรึกษา: การสนทนากลุ่ม)

“...การส่งต่อของเราส่วนใหญ่จะส่งต่อภายใน ส่งต่อภายนอกไม่ค่อยมีนะ...”

(ครูที่ปรึกษา: การสนทนากลุ่ม)

3.1.3 บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การมีส่วนร่วมในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองกุงวิทยาการ ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องก่อนเข้าไปทำการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สามารถสรุปได้ดังนี้

1.1.3.1 ด้านผู้บริหาร ได้เล็งเห็นความสำคัญของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้วยการสนับสนุน ส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมในเรื่องระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดั่งบันทึกการสัมภาษณ์ ดังนี้

“ผอ. คนนี้ท่านชอบมาเลย เรื่องระบบดูแลนี้”

(ครูที่ปรึกษา: การสัมภาษณ์เชิงลึก)

“เต็มทีเลยเรื่องนี้ ขาดเหลืออะไรบอกได้เลยนะ”

(ผู้บริหาร: การสัมภาษณ์เชิงลึก)

1.1.3.2 ด้านครูแนะแนว/ครูที่ปรึกษา ตระหนักถึงความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแต่ยังขาดการมีส่วนร่วมกับผู้ปกครองนักเรียนและบุคคลกรที่เกี่ยวข้องด้านอื่นๆ ดั่งบันทึกการสัมภาษณ์ ดังนี้

“...ก็มีการให้ผู้ปกครองนักเรียนมาประชุมผู้ปกครอง ปีละครั้ง”

(ครูที่ปรึกษา: การสัมภาษณ์เชิงลึก)

“...ก็มีการออกเยี่ยมบ้านปีละครั้งแล้วก็เชิญผู้ปกครองมาร่วมประชุมผู้ปกครองนักเรียน...”

(ครูที่ปรึกษา: การสัมภาษณ์เชิงลึก)

1.1.3.3 ด้านผู้ปกครองนักเรียน ไม่ค่อยมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ส่วนใหญ่เป็นลักษณะของการประชุมผู้ปกครองประจำปี ดั่งบันทึกการสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์ ดังนี้

“...อยากให้โรงเรียนเรียกมาประชุมบ่อยขึ้น จะได้ว่าลูกของเรามีปัญหาอะไร...”

(ผู้ปกครอง: การสนทนากลุ่ม)

“...อยากร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ของเด็กๆ...”

(ผู้ปกครอง: การสนทนากลุ่ม)

“...โรงเรียนของเรามีระบบดูแลมีเครือข่ายผู้ปกครอง แต่ก็ไม่ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง...”

(ครูที่ปรึกษา: การสัมภาษณ์เชิงลึก)

1.1.3.4 ด้านนักเรียน นักเรียนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมตามที่ครูได้จัดขึ้น ดังบันทึกการสนทนากลุ่ม ดังนี้

“...ส่วนใหญ่ก็ทำกิจกรรมตามที่ครูจัดให้...”

(นักเรียน: การสนทนากลุ่ม)

“...ก็อยากมีส่วนร่วม แต่ก็ไม่รู้เพื่อนๆ เขาจะเอาด้วยหรือเปล่า เพราะเราทำคนเดียวก็เหนื่อย พอเราไม่มีเวลามาทำให้อีกใครครว...”

(นักเรียน: การสนทนากลุ่ม)

1.2 ขั้นการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้องร่วมกันวางแผนในการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีมติในการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือตามกิจกรรมหลัก 5 กิจกรรม การสร้างคู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองกุงวิทยาการ และการสร้างแบบประเมินประสิทธิภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งผลการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสามารถสรุปผลได้ดังนี้

1.2.1 การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้องร่วมกันพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนขึ้นตามกิจกรรมหลัก 5 กิจกรรม โดยได้พัฒนา ดังนี้

1.2.1.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้องได้เลือกใช้เครื่องมือที่มีความหลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลนักเรียนอย่างรอบด้าน ได้แก่ ข้อมูลส่วนตัว ความสามารถพิเศษ ข้อมูลด้านครอบครัว ข้อมูลด้านสุขภาพ ข้อมูลด้านการวางแผนการศึกษาและ

อาชีพ โดยใช้เครื่องมือทั้งที่เป็นแบบทดสอบ (Tests) และที่ไม่ใช่แบบทดสอบ (Non-tests) อันได้แก่ การสังเกต ประวัตินักเรียน แบบประเมิน SDQ แบบเดิมประโยคให้สมบูรณ์ แบบสอบถามความสนใจ แบบสอบถามใครเอ่ย แบบบันทึกการเยี่ยมบ้าน และ แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์

1.2.1.2 การคัดกรองนักเรียน ผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้องร่วมกันสร้างเกณฑ์ การคัดกรองนักเรียนตามบริบทของโรงเรียน โดยช่วยกันกำหนดเกณฑ์การคัดกรองนักเรียน ออกเป็น 8 ด้านได้แก่ ด้านการเรียน ด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสารเสพติด ด้านเพศ ด้าน สุขภาพจิตและพฤติกรรม ด้านการคุ้มครองเด็กรักเรียน ด้านความสามารถพิเศษ ซึ่งจะสามารถจัด กลุ่มนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา (ตัวอย่างเกณฑ์การคัด กรองตามภาคผนวก ข)

1.2.1.3 การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้องจะได้ใช้ผล การคัดกรองของโรงเรียนบ้านหนองกุงวิทยาการที่สร้างขึ้นในการจัดกิจกรรมให้ตรงกับความต้องการของนักเรียน (ซึ่งจะได้อธิบายรายละเอียดเพิ่มเติมในขั้นการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนต่อไป)

1.2.1.4 การป้องกันและแก้ไขปัญหา ผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้องใช้ผลการคัด กรองนักเรียนในการจัดกิจกรรมให้ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการของนักเรียน โดยหวังให้ กิจกรรม หรือการช่วยเหลือด้านต่างๆ ที่จัดขึ้นสามารถพัฒนานักเรียนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมี ปัญหาให้สามารถพัฒนากลับมาเป็นกลุ่มปกติ หรือมีพฤติกรรมที่เป็นไปในทางที่ดีขึ้น (ซึ่งจะได้ อธิบายรายละเอียดเพิ่มเติมในขั้นการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป)

1.2.1.5 การส่งต่อ ครูแนะแนว/ครูที่ปรึกษาช่วยส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหา ยุ่งยาก/ซับซ้อน ไปยังผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก โดยใช้แบบส่งตัว เพื่อให้เจ้าหน้าที่มี ข้อมูลเบื้องต้นในการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาต่อไป

2.2.2 การสร้างคู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองกุงวิทยา การ ผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดองค์ประกอบของคู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองกุงวิทยาการ โดยมีองค์ประกอบของคู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองกุงวิทยาการ ดังนี้

1.2.2.1 แนวคิดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

(1) ความสำคัญและความจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือ

นักเรียน

(2) วัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ

โรงเรียนบ้านหนองกุงวิทยาการ

(3) ประโยชน์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.2.2.2 สภาพทั่วไปของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

(1) ข้อมูลทั่วไป

(2) ข้อมูลนักเรียน – ครู

(3) สภาพชุมชน

(4) ปัญหาและความต้องการของโรงเรียนบ้านหนองกุงวิทยา

การในการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.2.2.3 ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

(1) ความหมาย

(2) หลักการของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

(3) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1) ระบบวางแผน

2) ระบบปฏิบัติการ

3) ระบบตรวจสอบ

4) ระบบสะท้อนผล

1.2.2.4 แนวปฏิบัติของโรงเรียน

(1) แผนการดำเนินงาน

(2) คณะกรรมการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

(3) บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการระบบการดูแล

ช่วยเหลือนักเรียน

1.2.2.5 เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

(รายละเอียดคู่มืออยู่ในภาคผนวก ข)

1.2.3 การสร้างแบบประเมินประสิทธิผลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดแนวทางประเมินประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในแบบประเมินประสิทธิผลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยพิจารณาจากจุดประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (ดังรายละเอียดในบทที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย)

1.3 ขั้นการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้องนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาขึ้นไปสู่การปฏิบัติในสภาพการณ์จริงกับกลุ่มเป้าหมาย ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1.3.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ครูแนะแนว/ครูที่ปรึกษานำเครื่องมือทั้งที่เป็นแบบทดสอบ (Tests) และที่ไม่ใช่แบบทดสอบ (Non-tests) อันได้แก่ การสังเกต ประวัตินักเรียน แบบประเมิน SDQ แบบเติมประโยคให้สมบูรณ์ แบบสอบถามความสนใจ แบบสอบถามใครเอ่ย แบบบันทึกการเยี่ยมบ้าน และแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ ไปเก็บข้อมูลกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย

1.3.2 การคัดกรองนักเรียน ครูแนะแนว/ครูที่ปรึกษา นำข้อมูลจากการรู้จักนักเรียนมาคัดกรองนักเรียนตามเกณฑ์การคัดกรอง โรงเรียนบ้านหนองกุงวิทยาการ ที่ผู้วิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมกันสร้างขึ้น จากนั้นนำมาจัดกลุ่มนักเรียนได้เป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา โดยสรุปผลเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนบ้านหนองกุงวิทยาการ ตามแบบประเมินพฤติกรรม (SDQ) ได้ดังตารางที่ 3 ต่อไปนี้

ตารางที่ 3 สรุปผลการคัดกรองนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองกุงวิทยาการ จากแบบประเมินพฤติกรรม (SDQ)

ระดับชั้น	ระดับปัญหา	อารมณ์	ความประพฤติ	อยู่ไม่นิ่ง	ความสัมพันธ์กับเพื่อน	สัมพันธ์ทางสังคม
ม.1	ปกติ	14	14	13	10	17
	เสี่ยง	4	4	5	8	1
	มีปัญหา	0	0	0	0	-
	รวม	18	18	18	18	18
ม.2	ปกติ	7	7	7	7	7
	เสี่ยง	0	0	0	0	1
	มีปัญหา	0	0	0	0	-
	รวม	7	7	7	7	7
ม.3	ปกติ	11	11	11	9	9
	เสี่ยง	0	0	0	2	2
	มีปัญหา	0	0	0	0	-
	รวม	11	11	11	11	11

จากตารางที่ 3 พบว่า ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความเสี่ยงในเรื่อง ความสัมพันธ์กับเพื่อน อยู่ไม่เนื่ง ความประพฤดิ และอารมณ์ ตามลำดับ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความเสี่ยงด้าน สัมพันธภาพทางสังคม และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความเสี่ยงในเรื่องความสัมพันธ์กับเพื่อน และจากผลสรุปผลเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนบ้านหนองกงวิทยาการ ด้านข้อมูล ทั่วไป 7 ด้าน สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 4 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4 สรุปผลการคัดกรองข้อมูลทั่วไป นักเรียนโรงเรียนบ้านหนองกงวิทยาการ

ระดับชั้น	ระดับ ปัญหา	การ เรียน	สุขภาพ	เศรษฐกิจ	สารเสพติด	เพศ	การ คุ้มครอง นักเรียน	ความ สามารถ พิเศษ
ม.1	ปกติ	15	17	5	18	18	14	18
	เสี่ยง	3	0	6	0	0	3	
	มีปัญหา	0	1	7	0	0	1	
	รวม	18	18	18	18	18	18	
ม.2	ปกติ	5	6	4	6	5	4	4
	เสี่ยง	2	1	3	1	2	3	
	มีปัญหา	0	0	0	0	0	0	
	รวม	7	7	7	7	7	7	
ม.3	ปกติ	8	11	8	6	2	5	8
	เสี่ยง	3	0	2	5	8	6	
	มีปัญหา	0	0	1	0	1	0	
	รวม	11	11	11	11	11	11	

จากตารางที่ 4 พบว่า ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความเสี่ยงและมีปัญหาในเรื่อง เศรษฐกิจ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความเสี่ยงในเรื่องเศรษฐกิจและการคุ้มครองนักเรียน ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความเสี่ยงในเรื่องเพศ มีปัญหาในเรื่องเพศ และเศรษฐกิจ

1.3.3 การส่งเสริมและพัฒนา ครูแนะแนว/ครูที่ปรึกษาได้ร่วมกันนำผลเกณฑ์การ คัดกรองที่ได้สะท้อนผลในที่ประชุมเพื่อเสนอแนะและหาฉันทามติกับคณะกรรมการดำเนินงาน ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองกงวิทยาการ ในการจัดกิจกรรมให้ตรงตาม

ความต้องการของนักเรียน ซึ่งพบว่า ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนและสัมพันธภาพทางด้านสังคมอยู่ในระดับเสี่ยง ดังนั้นคณะครูจึงได้มีโครงการสานสัมพันธ์ชั้นที่พี่น้อง และกิจกรรมหนึ่งในโครงการที่จัดขึ้นในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 นี้ คือ กิจกรรมทัศนศึกษา เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมห้องพร้อมให้นักเรียนพัฒนาตนเอง สามารถอยู่ร่วมกันกับหมู่คณะได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และกระตุ้นจิตสำนึกให้ผู้เรียนศึกษาและแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง

1.3.4 การป้องกันและแก้ไขปัญหา ทางครูแนะแนว/ครูที่ปรึกษาได้ร่วมกันนำผลเกณฑ์การคัดกรองที่ได้จากการสะท้อนผลเข้าที่ประชุมเพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและหาฉันทามติกับคณะกรรมการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองกุงวิทยา การในการจัดกิจกรรมที่จะช่วยป้องกันและแก้ไขปัญา ซึ่งจากเกณฑ์การคัดกรองพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาด้านเศรษฐกิจ และด้านเพศ ดังนั้นทางโรงเรียนจึงได้มีการจัดหาทุนการศึกษาสำหรับเด็กนักเรียนเรียนดีแต่ยากจน รวมทั้งได้จัดหาเสื้อผ้า อุปกรณ์การเรียน เพื่อเป็นการสนับสนุนและบรรเทาสภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจอันเกิดจากครอบครัวมีฐานะยากจน นอกจากนี้ทางโรงเรียนยังได้ร่วมกับ สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการให้คำปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการป้องกันปัญหาเรื่องเพศ โดยจัดโครงการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เพื่อป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น ในโครงการจะมีนักศึกษาปริญญาโท สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการให้คำปรึกษาเป็นผู้ดำเนินการให้คำปรึกษา (รายละเอียดโครงการในภาคผนวก ข) แต่เนื่องจากระยะเวลาที่ผู้วิจัยเข้าไปศึกษา ทางโรงเรียนมีแผนการพัฒนาในภาคต้น ปีการศึกษา 2553 จึงยังไม่สามารถนำผลมารายงานได้

1.3.5 การส่งต่อ ในช่วงที่ทำการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในขั้นตอนนี้ ยังไม่พบว่ามีครูแนะแนว/ครูที่ปรึกษาท่านใดได้มีการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาชุกชาก/ซับซ้อน โดยมีการใช้เอกสารส่งตัวไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก ตลอดช่วงระยะเวลาที่ทำการศึกษา

1.4 ขั้นการประเมินและปรับปรุงระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

เป็นผลการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งประเมินผลหลังจากนำระบบการดูแลช่วยเหลือที่พัฒนาขึ้นไปปฏิบัติจริงเพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะสำหรับนำไปปรับปรุงการดำเนินงานของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในส่วนที่ยังพบข้อบกพร่อง

1.4.1 ผลการประเมินประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากแบบประเมินประสิทธิผลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่สร้างขึ้น

ผลการประเมินประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นผู้ทำการประเมินระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สามารถวิเคราะห์ค่าคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็น ด้านประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้ตามตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 5 ค่าคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของแบบประเมินประสิทธิผลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน .	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. โรงเรียนบรรจุแผนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในแผนปฏิบัติการประจำปี	4.47	0.63	มาก
2. ครูมีความเข้าใจวัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนดีขึ้น	4.37	0.67	มาก
3. ครูมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	4.37	0.67	มาก
4. ครูสามารถใช้เครื่องมือที่มีความหลากหลายในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	3.97	0.61	มาก
5. ครูทำความรู้จักกับนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.47	0.86	มาก
6. โรงเรียนมีการคัดกรองนักเรียนเป็นกลุ่ม (กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา)	4.07	0.83	มาก
7. ครูส่งเสริม พัฒนานักเรียนแต่ละกลุ่ม (กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา)	4.20	0.80	มาก
8. ครูจัดกิจกรรมป้องกัน และแก้ไขปัญหานักเรียน	4.23	0.77	มาก
9. ครูส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหายุ่งยาก/ซับซ้อน ไปยังผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหายภายในโรงเรียน	3.97	0.76	มาก

ตารางที่ 5 ค่าคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของของแบบประเมิน ประสิทธิภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (ต่อ)

ประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
10. ครูส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหายุ่งยาก/ซับซ้อน ไปยังผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา ภายนอกโรงเรียน	3.93	0.78	มาก
11. โรงเรียนมีระบบการปรับข้อมูลนักเรียนให้เป็นปัจจุบัน	4.30	0.75	มาก
12. โรงเรียนจัดเก็บเอกสารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานที่ที่เหมาะสม	4.33	0.66	มาก
13. โรงเรียนมีขั้นตอนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ชัดเจน มีเครื่องมือที่มีคุณภาพ และสามารถตรวจสอบได้	4.23	0.62	มาก
เฉลี่ยรวม	4.22	0.18	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่าค่าคะแนนเฉลี่ยด้านประสิทธิภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาพรวมและรายข้อมีค่าเฉลี่ยในระดับความคิดเห็นมาก

ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการตรวจสอบแบบสามเส้าที่ตรงกันพบว่า โรงเรียนมีการบรรจุแผนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนลงในแผนปฏิบัติการประจำปี ครูมีความรู้ และเข้าใจวัตถุประสงค์ของระบบการช่วยเหลือนักเรียนดีขึ้น มีการใช้เครื่องมือในการศึกษา นักเรียนเป็นรายบุคคลที่มีความหลากหลาย โรงเรียนมีการคัดกรองนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่มตามเกณฑ์การคัดกรองที่โรงเรียนสร้างขึ้น ทำให้โรงเรียนมีข้อมูลนักเรียนที่เป็นปัจจุบัน พร้อมทั้งมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนา ป้องกันและแก้ไขปัญหาดตามเกณฑ์การคัดกรอง ในส่วนของการส่งต่อไม่พบเอกสารที่ใช้ในการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหา/ยุ่งยากซับซ้อน ไปยังผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนแต่ทั้งนี้ผู้เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงความสำคัญในการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหายุ่งยาก/ซับซ้อน ไปยังหน่วยงานหรือบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องเพื่อช่วยเหลือนักเรียน ในส่วน

ของเอกสารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทางโรงเรียนได้มีการจัดเก็บเอกสารไว้ในตู้ที่มีคีย์ ซึ่ง
จะเห็นได้จากบันทึกการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ดังนี้

“...ครูได้จัดการบรรจุแผนงานระบบดูแลไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปีแล้ว...”

(ผู้บริหาร: การสนทนากลุ่ม)

“...เรามีคู่มือระบบดูแลที่สร้างขึ้นในนั้นก็พูดถึงจุดประสงค์ อีกอย่างพวกเราก็ได้เข้ามาร่วม
พูดคุยกันดังนั้นพวกที่รู้ว่ามีประโยชน์และรู้ว่ามีจุดประสงค์เพื่ออะไร ...”

(ครูที่ปรึกษา: การสนทนากลุ่ม)

“...พวกพี่ก็ได้เข้าอบรมกับทางมหาชัยขอนแก่นหลายครั้ง ก็พอรู้วาระบบดูแลเขาทำกัน
ประมาณไหน ยังไง ยิ่งตอนนี้เรามีคู่มือที่เอามาใช้ในการทำงานด้วยอะไรก็ง่ายขึ้น รู้ว่าควรจะทำ
อะไรเมื่อไร ยังไง...”

(ครูที่ปรึกษา/ครูแนะแนว: การสัมภาษณ์เชิงลึก)

“ที่วาระบบมันดีขึ้นเห็นได้ชัดเจนมากขึ้น ตอนนี้เรามีเอกสารข้อมูลเล็กๆ เขอะเลย แล้วก็
ใช้เครื่องมือหลายตัวกว่าเดิม ทำให้รู้จักความคิดของเด็กมากขึ้น”

(ครูที่ปรึกษา/ครูแนะแนว: การสัมภาษณ์เชิงลึก)

“ครูเอาเอกสารมาให้กรอกเขอะเลย ส่วนใหญ่ก็เป็นข้อมูลส่วนตัว ความคิดเห็นแล้วก็สิ่งที่
อยากทำอะไรประมาณนี้ค่ะ”

(นักเรียน: การสัมภาษณ์เชิงลึก)

“ตอนนี้เรามีเกณฑ์การคัดกรองเป็นของโรงเรียนเองแล้วก็เอามาใช้ได้สะดวก เพราะเราสร้าง
ขึ้นมาตามสภาพของโรงเรียนเรา เห็นปัญหาของนักเรียนได้ชัดเจนขึ้นกว่าเดิม”

(ครูที่ปรึกษา/ครูแนะแนว: การสัมภาษณ์เชิงลึก)

“เกณฑ์ก็ทำให้เรารู้ว่าปัญหาหนักๆ ของเด็กๆ ที่เราควรแก้ไขก่อนคืออะไร”

(ครูที่ปรึกษา/ครูแนะแนว: การสัมภาษณ์เชิงลึก)

“พอเรามีเกณฑ์ก็ง่ายในการเลือกหากิจกรรมมาจัดให้เด็กๆ เพราะเรารู้ว่าเด็กมีปัญหาหรือความต้องการของเด็กๆ น่าจะเป็นอะไร เราก็เอามาจัดให้ตรงกับความต้องการของพวกเขา”

(ครูที่ปรึกษา/ครูแนะแนว: การสัมภาษณ์เชิงลึก)

“...ปีนี้จะพาพวกหนูอยากไปทะเล ครูก็พาไปสนุกมาก”

(นักเรียน: การสัมภาษณ์เชิงลึก)

“...การป้องกันแก้ไขปัญหาเราก็ได้ร่วมกันหาโครงการที่จะมาช่วยเด็กให้มีพัฒนาในทางที่ดีขึ้น แต่เวลามันน้อย คงต้องทำต่อไป แก่ต่อไปเรื่อยๆ...”

(ครูที่ปรึกษา/ครูแนะแนว: การสัมภาษณ์เชิงลึก)

“...เทอมนี้ครูก็แจกซองเท้า แจกเสื้อ ... ดีใจมากเลยคะ...”

(นักเรียน: การสัมภาษณ์เชิงลึก)

“...เทอมนี้ก็มีงบเป็น โควต้าทางหลวงเขาส่งมาให้ ก็เอามาซื้ออุปกรณ์การเรียนให้เด็กๆ”

(ครูแนะแนว/ครูที่ปรึกษา: การสัมภาษณ์เชิงลึก)

“...แน่นอนว่าถ้าเราไม่สามารถช่วยนักเรียนคนนั้นได้จริงๆ เราต้องรีบส่งตัวนักเรียนไปยังผู้เกี่ยวข้องแน่นอน เพราะถ้าทิ้งไว้นานเด็กอาจมีปัญหาหนักขึ้น...”

(ครูแนะแนว/ครูที่ปรึกษา: การสัมภาษณ์เชิงลึก)

“...ตอนนี้พี่ก็ยังไม่เห็นว่ามีเด็กคนไหนที่เราจำเป็นต้องส่งตัวไปหน่วยงานอื่นเพื่อขอความช่วยเหลือ ส่วนใหญ่ก็จะเป็นปัญหาเล็กน้อย ทะเลาะกันตามประสา พี่ก็สามารถจัดการเองได้ พี่เลยไม่มีการส่งต่อ...”

(ครูแนะแนว/ครูที่ปรึกษา: การสัมภาษณ์เชิงลึก)

ผลการประเมินประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เมื่อพิจารณาด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สามารถวิเคราะห์ค่าคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็น ได้ตามตารางที่ 6 ดังนี้

ตารางที่ 6 ค่าคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของแบบประเมิน ประสิทธิภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านกระบวนการมีส่วนร่วม

กระบวนการมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
14. ผู้บริหาร โรงเรียนตระหนักถึงความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	4.70	0.46	มากที่สุด
15. ครูมีความตระหนักถึงความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	4.50	0.68	มากที่สุด
16. ผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา/ครูแนะแนว นักเรียน และผู้ปกครอง นิเทศติดตาม การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	4.30	0.75	มาก
17. ผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา/ครูแนะแนว นักเรียน และผู้ปกครอง ประเมินและสะท้อนผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	4.30	0.79	มาก
18. ผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา/ครูแนะแนว นักเรียน และผู้ปกครอง ทบทวน ปรับปรุง แก้ไข หรือพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ	4.33	0.66	มาก
19. โรงเรียนมีแผนปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนชัดเจนขึ้น	4.47	0.57	มาก
20. โรงเรียนมีคณะกรรมการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่มีความเหมาะสม	4.43	0.67	มาก
21. คณะครูในโรงเรียนให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของบุคคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง	4.33	0.66	มาก
เฉลี่ยรวม	4.42	0.13	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่าค่าคะแนนเฉลี่ยด้านการมีส่วนร่วมในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้บริหาร โรงเรียน

ตระหนักถึงความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูมีความตระหนักถึงความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ระดับความคิดเห็นมากที่สุด

ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการตรวจสอบแบบสามเส้าที่ตรงกันพบว่า ผู้บริหารเล็งเห็นถึงความสำคัญในงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตลอดจนสนับสนุนให้คณะครูที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับตระหนักถึงความสำคัญของงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยการดำเนินงานมีการประเมิน ติดตามผลการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูแนะแนว/ครูที่ปรึกษา มีความตระหนักถึงความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตลอดจนร่วมกันดำเนินงานตามกิจกรรมหลัก 5 กิจกรรม ประสานงานกับผู้ปกครองนักเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือในการเข้าร่วมปฏิบัติงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกัน ผู้ปกครองนักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตลอดจนรับทราบปัญหา และช่วยดูแลอบรมสั่งสอนนักเรียนในขณะที่อยู่บ้าน นักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนซึ่งนอกจากจะเป็นผู้ให้ข้อมูลแล้วยังช่วยในการพัฒนาเพื่อนนักเรียนด้วยกัน จะเห็นได้จากบันทึกการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ดังนี้

“...สนับสนุนเต็มที่ มีอะไรก็บอก...”

(ผู้บริหาร: สนทนากลุ่ม)

“...พ่อยากทำนะ พี่ว่าระบบดูแลฯ มันดี...”

(ครูแนะแนว/ครูที่ปรึกษา)

“...ตอนนี้ครูเขาเรียกไปประชุม เราก็แสดงความคิดเห็นไปว่าเราจะช่วยอะไรได้ แล้วอยากให้ครูช่วยอะไรเด็กบ้าง...”

(ผู้ปกครองนักเรียน: สัมภาษณ์เชิงลึก)

“...ตอนไปทัศนศึกษาถ้าเรารู้เราก็บอกเพื่อน ถ้าไม่รู้เราก็ไปถามครู พี่ๆ เขา”

(นักเรียน: สัมภาษณ์เชิงลึก)

ผลการประเมินประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เมื่อพิจารณารายด้านนักเรียนได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง สามารถวิเคราะห์ค่าคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็น ได้ตามตารางที่ 7 ดังนี้

ตารางที่ 7 ค่าคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของแบบประเมิน ประสิทธิภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านนักเรียนได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง

นักเรียนได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
22. ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนส่งผลให้นักเรียน ได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึง	4.33	0.66	มาก
23. ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนส่งผลให้นักเรียนรู้จักตนเองและควบคุมตนเองได้	4.33	0.66	มาก
24. ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสร้างสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน	4.20	0.76	มาก
25. ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนส่งผลให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตามช่วงวัย	4.40	0.67	มาก
26. ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนส่งผลให้นักเรียน ได้รับการดูแลและพัฒนาด้านสติปัญญาตามแต่ศักยภาพของแต่ละบุคคล	4.27	0.64	มาก
27. โรงเรียนได้มีการจัดโครงการเพื่อส่งเสริมพัฒนา ความสามารถของนักเรียนได้เต็มตามศักยภาพ	4.17	0.79	มาก
28. นักเรียนทุกคนสามารถมั่นใจว่ามีครูในโรงเรียนอย่างน้อย 1 คน คอยดูแลอย่างใกล้ชิด	4.30	0.70	มาก
29. นักเรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข	4.50	0.63	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.26	0.16	มาก

จากตารางที่ 7 พบว่าค่าคะแนนเฉลี่ยด้านนักเรียนได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รายข้อพบว่านักเรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ในระดับความคิดเห็น มากที่สุด

ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการตรวจสอบแบบสามเส้าที่ตรงกันพบว่า จากการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ผ่านมาตรฐาน/ครูที่ปรึกษา ได้มีการศึกษา นักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างรอบด้านด้วยการใช้เครื่องมือที่มีความหลากหลาย และจากการจัด

กิจกรรมที่ผ่านมาช่วยให้ครูสามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับนักเรียนและช่วยส่งเสริมพัฒนา
นักเรียนในด้านต่างๆ ส่งผลให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมี
ความสุข รวมทั้งได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคล จะเห็นได้จากบันทึกการสัมภาษณ์
และการสนทนากลุ่ม ดังนี้

“...ไปทัศนศึกษาสนุกแล้วก็ได้รับความรู้...”

(นักเรียน: สัมภาษณ์เชิงลึก)

“...เทอมนี้ครูก็แจกซองเท้า แจกเสื้อ ... ดีใจมากเลยคะ...”

(นักเรียน: สัมภาษณ์เชิงลึก)

“...เทอมนี้ก็มีงบเป็น โควต้าทางหลวงเขาส่งมาให้ ก็เอามาซื้ออุปกรณ์การเรียนให้เด็กๆ”

(ครูแนะแนว/ครูที่ปรึกษา: สัมภาษณ์เชิงลึก)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในด้านต่างๆ พบว่าการดำเนินการมีพัฒนาการเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะ
การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามกิจกรรมหลัก 5 กิจกรรม และจากผลการ
วิเคราะห์แบบประเมินประสิทธิภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ
มาก ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่ได้จากการบันทึกการสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิง
ลึก แสดงให้เห็นว่าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีการพัฒนาเพิ่มมากขึ้นกว่าก่อนการใช้ระบบ
การดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ได้ร่วมกันสร้างขึ้น

2. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดย
มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้วิธีการวิจัยเชิง
ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านหนองกุ้งวิทยาฯ จากผลการวิจัยผู้วิจัยพบประเด็นที่
น่าสนใจในการอภิปรายผลดังต่อไปนี้

2.1 ผลการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองกุ้งวิทยาฯ โดยใช้
การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ผลการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองกุ้งวิทยาฯ โดยใช้การวิจัย
เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น สังเกต

ได้สภาพปัญหาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้รับการพัฒนาขึ้นกว่าก่อนการวิจัย ซึ่งจะเห็นได้จากสภาพปัญหาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ปรากฏในชั้นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่พบว่า ครูที่ปรึกษารู้จักข้อมูลของนักเรียนในปกครอง แต่ยังไม่มีการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ การคัดกรองนักเรียน ยังไม่มีเกณฑ์การคัดกรองที่ชัดเจน และไม่มีเอกสารงานอ้างอิงการปฏิบัติงาน การส่งเสริมพัฒนา รวมถึงการป้องกันและแก้ไขปัญหาก็ได้มีการจัดกิจกรรมหลากหลายแต่เนื่องจากไม่มีการคัดกรองนักเรียน ดังนั้นการจัดกิจกรรมจึงอาจไม่ครอบคลุม ไม่ตรงกับความต้องการและสภาพปัญหา การส่งต่อ เป็นลักษณะการส่งภายในไปยังครูท่านอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่นครูฝ่ายปกครอง ไม่พบเอกสารบันทึกการส่งต่อ การส่งต่อภายนอกมีน้อย ในด้านบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีอยู่เดิม พบว่า ผู้บริหาร เล็งเห็นความสำคัญของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้วยการสนับสนุน ส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมในเรื่องระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูแนะแนว/ครูที่ปรึกษา ตระหนักถึงความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแต่ยังขาดการมีส่วนร่วมกับผู้ปกครองนักเรียนและบุคคลกรที่เกี่ยวข้องด้านอื่นๆ ในส่วนของผู้ปกครองนักเรียนไม่ค่อยมีส่วนร่วมในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ส่วนใหญ่เป็นลักษณะของการประชุมผู้ปกครองประจำปี และการมีส่วนร่วมของนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในลักษณะเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมตามที่ครูได้จัดขึ้น

แต่หลังจากที่ผู้วิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมกันพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนบ้านหนองกุงวิทยาการแล้วพบว่าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น สังเกตได้จากผลการประเมินประสิทธิภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ได้จากแบบประเมินประสิทธิภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านประสิทธิภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า ในภาพรวมและรายข้อมีค่าเฉลี่ยในระดับความคิดเห็นมาก ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ที่พบว่า โรงเรียนได้บรรจุแผนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนลงในแผนปฏิบัติการประจำปี ครุมีความรู้ และเข้าใจวัตถุประสงค์ของระบบการช่วยเหลือนักเรียนดีขึ้น มีการใช้เครื่องมือที่มีความหลากหลายในการศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล ทำให้โรงเรียนมีข้อมูลนักเรียนที่รอบด้านและเป็นปัจจุบัน นอกจากนี้ยังได้สร้างเกณฑ์การคัดกรองเป็นของโรงเรียนและสามารถคัดกรองนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา จากนั้นได้นำผลการคัดกรองมาจัดกิจกรรมโครงการเพื่อส่งเสริมพัฒนา ป้องกันและแก้ไขปัญห ในส่วนของการส่งต่อไม่พบเอกสารที่ใช้ในการส่งตัวนักเรียนที่มีปัญหา/ยุ่งยากซับซ้อน ไปยังผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนแต่ทั้งนี้ผู้เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงความสำคัญในการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหายุ่งยาก/ซับซ้อน ไปยังหน่วยงานหรือบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องเพื่อช่วยเหลือนักเรียน และในส่วนของการ

เอกสารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทางโรงเรียนได้มีการจัดเก็บเอกสารไว้ในตู้ที่มีฉลาก ด้านการมีส่วนร่วมในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนตระหนักถึงความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูมีความตระหนักถึงความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับความคิดเห็นมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการตรวจสอบแบบสามเส้าพบว่า 1) ผู้บริหาร ผู้บริหารเล็งเห็นถึงความสำคัญในงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตลอดจนสนับสนุนให้คณะครูที่มีส่วนเกี่ยวข้องตระหนักถึงความสำคัญของงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยการดำเนินงานมีการประเมิน ติดตามผลการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) ครูแนะแนว/ครูที่ปรึกษา มีความตระหนักถึงความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตลอดจนร่วมกันดำเนินงานตามกิจกรรมหลัก 5 กิจกรรม ประสานงานกับผู้ปกครองนักเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือในการเข้าร่วมปฏิบัติงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกัน 3) ผู้ปกครองนักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตลอดจนรับทราบปัญหา และช่วยดูแลอบรมสั่งสอนนักเรียนในขณะที่อยู่บ้าน 4) นักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนซึ่งนอกจากจะเป็นผู้ให้ข้อมูลแล้วยังช่วยในการพัฒนาเพื่อนนักเรียนด้วยกัน

ซึ่งกระบวนการที่ช่วยให้การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองกุ้ง วิทยาการมีการพัฒนาเพิ่มมากขึ้นคือ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research :PAR) :โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย คือ ผู้บริหาร ครูแนะแนว / ครูที่ปรึกษา นักเรียน และผู้ปกครอง ซึ่งจะเป็นก้าวแรกในการพัฒนาที่ยั่งยืน การเปลี่ยนแปลงการดำเนินการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัยที่ใช้แนวทางความร่วมมือระหว่างนักวิจัยและกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การสะท้อนผลเป็นขั้นตอนสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้การใช้วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเข้ามาอยู่ในกระบวนการวิจัยจะก่อให้เกิดผลดีหลายประการเช่น

1 ทำให้วัตถุประสงค์ของการวิจัยและข้อค้นพบมีความตรง (Validity) มากขึ้น เพราะเป็นการสร้างองค์ความรู้เพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหา โดยอยู่บนพื้นฐานที่กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้

2 ทำให้สามารถสร้างสิ่งใหม่ๆ ในบริบทต่างๆ ได้เพราะการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมก่อให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับบริบทต่างๆ

3 ทำให้เกิดความร่วมมือเพิ่มมากขึ้นระหว่างนักวิจัยและกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งสอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย ผู้มีส่วนร่วมหรือผู้มีส่วนได้เสียจะมีบทบาทเป็นผู้กระทำ

ดำเนินการหรือมีบทบาทในชุมชน สมาชิกร่วมกับนักวิจัยแทนที่จะเป็นสิ่งที่ถูกศึกษา (นิตยา เงิน ประเสริฐศรี, 2544) นักวิจัยและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยตั้งแต่ต้นจนจบ ตั้งแต่การกำหนดประเด็นที่ดำเนินการแก้ไขปรับปรุง/หรือสร้างขึ้นใหม่ การวางแผนปฏิบัติ การปฏิบัติตามแผน ตรวจสอบหรือประเมินผลการปฏิบัติ และการนำผลการตรวจสอบหรือประเมินไปปรับปรุง จะทำให้สามารถแก้ปัญหาในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ตรงตามสภาพปัญหา และความ ต้องการของทุกฝ่าย การสนใจทุกฝ่ายร่วมมือกันก็สิ่งสำคัญต้องอาศัยปัจจัยเชิงใจให้เกิดความพอใจในการปฏิบัติงานในทุกขั้นตอนของการดำเนินการ

4 การเน้นให้ผู้มีส่วนร่วมเห็นสิ่งเชิงใจในทางบวก ซึ่งจะทำให้เกิดแรงจูงใจ และความพึงพอใจที่จะทำให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของ การรับรู้ผลงานและการมีส่วนร่วม ซึ่งทฤษฎีสององค์ประกอบของ Herzberg (1977, อ้างถึงใน อังคณา คงคสมิต, 2550) ที่กล่าวถึงปัจจัยที่เชิงใจให้คนรักงานเป็นการสร้างความพึงพอใจให้บุคคลปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 5 ประการ ได้แก่

4.1 ความสำเร็จในการทำงานของบุคคล (Achievement) ผู้วิจัยได้โน้มน้าวให้ผู้มีส่วนร่วมเห็นความสำคัญของการทำงาน มองภาพความสำเร็จในอนาคตและสะท้อนผลความสำเร็จในการปฏิบัติงานทุกครั้ง ซึ่งการที่บุคคลสามารถทำงานประสบผลสำเร็จ แก้ปัญหาและป้องกันปัญหาได้จะรู้สึกพอใจ ปลดปล่อยใจในความสำเร็งนั้นๆ เป็นอย่างยิ่ง

4.2 การได้รับการยกย่องนับถือ (Recognition) ผู้วิจัยได้สร้างบรรยากาศให้เกิดการยอมรับนับถือในฝ่ายต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ผู้บริหาร ครูแนะแนว/ครูที่ปรึกษา นักเรียน และผู้ปกครอง ซึ่งการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จ การยอมรับนับถือซึ่งกันและกันของทีมงานมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะก่อให้เกิดพลังและความร่วมมือในการทำงาน

4.3 ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ (The work itself) ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการซึ่งเป็นงานที่ชัดเจน ทุกฝ่ายสามารถปฏิบัติได้ และเป็นงานที่น่าสนใจต้องอาศัยการระดมความคิดจากทุกฝ่าย เพราะมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองกุงวิทยาการ ทำให้ผู้ร่วมวิจัยรู้สึกมีแรงจูงใจที่จะต้องทำงานให้สำเร็จ

4.4 ความรับผิดชอบ (Responsibility) ความพึงพอใจที่เกิดขึ้นจากการที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบ โดยมีอำนาจรับผิดชอบได้อย่างเต็มที่ ซึ่งในระบบก็ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ให้ทุกฝ่ายรับผิดชอบอย่างชัดเจน ทำให้ทุกฝ่ายรู้สึกว่าคุณเองมีบทบาทมีความสำคัญในการปฏิบัติงาน

4.5 ความก้าวหน้า (Advancement) ได้มีการรายงานความก้าวหน้าของแต่ละฝ่ายร่วมกันเสมอตามแผนปฏิบัติการที่กำหนดไว้ ทำให้ทุกฝ่ายเห็นความก้าวหน้าในการทำงาน

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เน้นให้ครูแนะแนว/ครูที่ปรึกษาได้วิเคราะห์และเห็นความสำคัญของความก้าวหน้าทั้งในด้านการพัฒนานักเรียน การพัฒนาโรงเรียน ส่วนในด้านผู้ปกครองและนักเรียนได้เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการดูแลเอาใจนักเรียนอย่างใกล้ชิด และการพัฒนาด้านต่างๆ ของนักเรียน ซึ่งการได้เห็นความก้าวหน้าจะเป็นแรงจูงใจประการหนึ่งในการปฏิบัติงานของทุกฝ่าย

จากการดำเนินงานผู้วิจัยได้ชี้แจงให้ผู้เกี่ยวข้องทราบว่า ผู้เกี่ยวข้องจะได้รับประโยชน์อะไรบ้าง เป็นการเสริมแรงให้ผู้เกี่ยวข้องมีกำลังใจ เห็นความสำคัญในการดำเนินงาน